

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเริ่มนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลากว่า 30 ปี จากการพัฒนาประเทศดังกล่าว ในระยะแรกของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 1 - 4) นั้น พบว่ารัฐได้มุ่งที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุมากกว่าที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาคน สิ่งนี้จึงได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาตามที่คณะทำงานศึกษาขยาย การพัฒนาชนบทสรุปไว้ว่า (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526 : 104) ผลการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา หากพิจารณาแต่เพียงในแง่ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมแล้วก็อาจกล่าวได้ว่าประสบผลที่ค่อนข้างพอใจ แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะในแง่ของการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาข้อเท็จจริงจะปรากฏให้เห็นชัดว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างขาดความสมดุล จนยังผลให้เกิดปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้ ซึ่งนับวันจะมีช่องว่างแตกต่างห่างไกลกันออกไปทุก ๆ ที่ ในแต่ละภาคระหว่างเขตชนบทและเขตเมืองของประเทศ ในลักษณะเช่นนี้เราอาจจะมองได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สืบเนื่องมาจากการที่ในแต่ละเขตนั้น ประชากรมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้ทันสมัยนี้ไม่เท่าเทียมกัน จึงได้ส่งผลแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศดังกล่าว และด้วยเหตุนี้เองในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา จึงได้มุ่งเน้นที่การพัฒนากำลังคน เพราะการกระจายรายได้และการแก้ปัญหาความยากจนในชนบท จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพครบถ้วนสมบูรณ์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5, 2528 : 17). ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

ให้มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่องมีเสถียรภาพ ให้มีการกระจายรายได้ และการพัฒนาอย่างกว้างขวาง และเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน โดยคนเป็นทั้งผู้กำหนด สนับสนุนให้กระบวนการพัฒนาดำเนินตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคนจะเป็นผู้รับประโยชน์ และรับผลกระทบจากการพัฒนานั้นโดยตรง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ที่จะก่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคม

ปัจจุบันการพัฒนากำลังอยู่ในจุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ โดยที่เศรษฐกิจของไทยกำลังก้าวสู่ระดับนานาชาติ และจะต้องแข่งขันในเวทีโลกมากยิ่งขึ้นทุกขณะ โดยที่โครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรม และบริการที่ทันสมัย ในขณะที่ฐานที่ตั้งของชุมชนได้เริ่มเปลี่ยนจากเกษตรสังคมชนบทมาสู่ความเป็นสังคมเมืองยิ่งขึ้น ดังนั้นถ้าจะให้คนเป็นผู้กำหนดหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาได้ จำเป็นจะต้องพัฒนาคนให้มีศักยภาพ และขีดความสามารถสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นการพัฒนาคนจึงนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในอันที่จะพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (นิพนธ์ วิเชียรสวรรณ 2535 : 28)

ในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลนั้น คุณลักษณะที่เอื้ออำนวยแก่การพัฒนา คือ ลักษณะสมัยใหม่ ดังนั้นทรัพยากรบุคคลจึงน่าที่จะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางจิตวิทยา หรือความรู้สึกริक्त ทศคติ และพฤติกรรมบางอย่างที่ทันสมัย คุณสมบัตินั้นเรียกว่า ลักษณะสมัยใหม่ (Modernity) และกระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาจนมีคุณสมบัติเช่นนั้น เรียกว่า กระบวนการสมัยใหม่ (Modernization) นี้ก็คือกระบวนการสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (Traditional way) มาสู่ลักษณะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น มีการพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีและมีวิถีชีวิตที่

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งลักษณะทันสมัยนี้จะมีผลเอื้อต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ
(บุญเลิศ ศุภคิลก 2520 : 10)

จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ทำให้ความเจริญต่าง ๆ ได้กระจายมาสู่
จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นหนึ่งในปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง
ตะวันออก ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี
ระยอง ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางรถยนต์หมายเลข 304 ประมาณ 75 กิโลเมตร

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดหนึ่งในกลยุทธ์ของการพัฒนาภูมิภาคตะวันออก
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้กำหนดแนวทางพัฒนาเมือง
ศูนย์กลางความเจริญต่อจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ในเขตภาค
ตะวันออก จึงทำให้ฉะเชิงเทราเป็นแกนการพัฒนาที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่
ของประเทศ และยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรม แหล่งจ้างงาน รวมถึงแหล่งการลงทุน
โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ เป็นศูนย์กลางความเจริญในฐานะเศรษฐกิจและสังคม ที่สามารถ
รองรับการกระจายกิจกรรมจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล รองรับการค้าเคลื่อนย้ายของ
ประชากรจากชนบท และเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการในอนาคต จังหวัดฉะเชิงเทรา
จึงเป็นจังหวัดสำคัญจังหวัดหนึ่งในภาคนี้

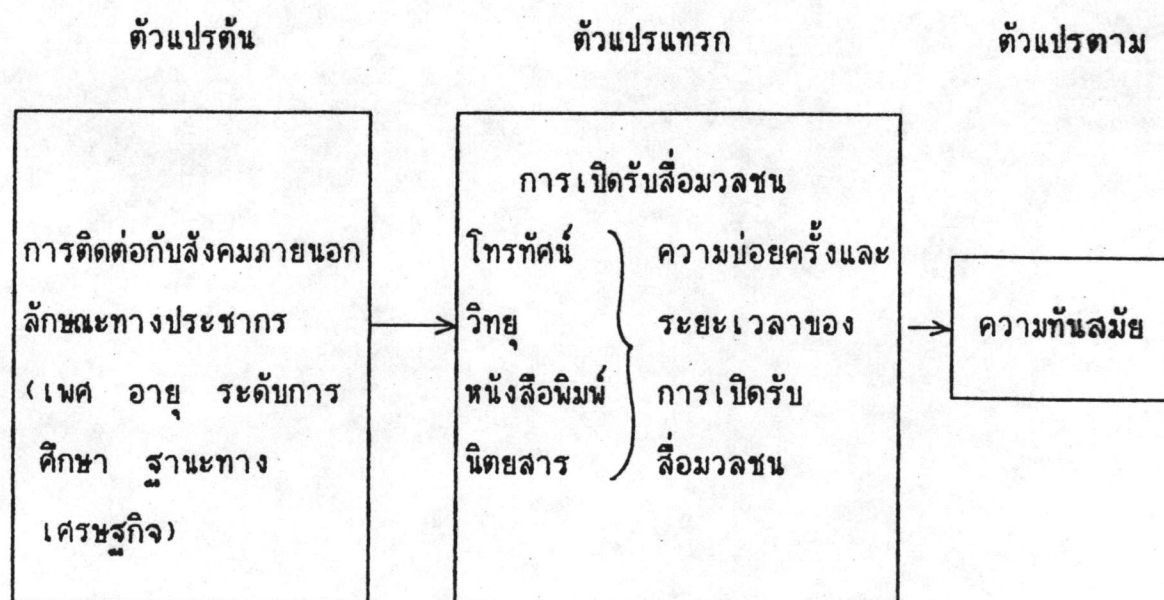
ใน พ.ศ. 2521-2529 อัตราการเพิ่มของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้า
มารวมตัวในพื้นที่จังหวัด เฉลี่ยร้อยละ 13.3 ต่อปี สืบเนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทรามี
ศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี เช่น มีเส้นทางคมนาคม
หลายสาย เป็นจุดที่อยู่ใกล้ท่าเทียบเรือน้ำลึก สะดวกแก่การขนส่งสินค้าเข้าออกนอก
ประเทศ ปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรม 3 นิคม คือ นิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ นิคม
อุตสาหกรรมบางปะกง และนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์

จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะเห็นได้ว่า จังหวัดฉะเชิงเทราได้ขยายการ
เติบโตจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม และได้รับการพิจารณาให้เป็นเขต
ส่งเสริมการลงทุนเขต 2 โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนจากรัฐบาลอีกด้วย

จากสถานการณ์ดังกล่าวเห็นได้ว่าจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่กำลังมีการพัฒนา จึงน่าที่จะศึกษาข้อมูลความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อหาคำตอบที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

การวิจัยในครั้งนี้ จะได้นำการเปิดรับสื่อมวลชนเข้ามาเป็นตัวแปรแทรกตามแนวคิดที่ว่า สื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization Process) เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรเพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และการติดต่อกับสังคมภายนอกของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตที่กำลังเปลี่ยนแปลง จะมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนหรือไม่ และผลที่ตามมาคือทำให้คนสามารถพัฒนาคุณลักษณะสมัยใหม่ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศต่อไป ตามที่นักวิชาการตะวันตกได้ทำการศึกษาไว้หรือไม่ โดยได้สรุปออกมาเป็นแผนภาพของงานวิจัยดังนี้

สรุปแผนภูมิแสดงตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร กับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร กับความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
4. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
5. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร กับความทันสมัย เมื่อควบคุมความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชน
6. เพื่อทราบประสิทธิภาพของตัวแปรต่าง ๆ ในการทำนายความทันสมัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชน
2. การติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร กับความทันสมัยมีค่าลดลง เมื่อควบคุมพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชน
5. พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนสามารถอธิบายความทันสมัยได้ดีที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 292 คน และเลือกศึกษาเฉพาะตัวแปรเพศ อายุ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ การติดต่อกับสังคมภายนอก และการเปิดรับสื่อมวลชน ทั้งนี้อาจมีตัวแปรอื่น ๆ อีกที่มีความสัมพันธ์หรือสามารถนำมาอธิบายได้ แต่เนื่องจากจุดมุ่งหมายคือการทดสอบทฤษฎี กระบวนการทำให้ทันสมัยของเอฟเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ส (Everett M. Rogers) จึงจะศึกษาเฉพาะตัวแปรดังกล่าวเท่านั้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากสมมติฐานที่กำหนดไว้ 5 ข้อ สามารถนำมาสรุปเป็นตารางของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามของแต่ละสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

ตาราง
ตัวแปรของสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
1. การติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ) มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา	การติดต่อกับสังคมภายนอก เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ	พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน
2. การติดต่อกับสังคมภายนอก ลักษณะทางประชากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ) มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา	การติดต่อกับสังคมภายนอก เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ	ความทันสมัย
3. การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา	พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน	ความทันสมัย

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ		
ได้แก่ การติดต่อกับสังคมภายนอก	การติดต่อกับสังคมภายนอก	ความทันสมัย
ลักษณะทางประชากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา	เพศ	
ฐานะทางเศรษฐกิจ) กับ	อายุ	
ความทันสมัยมีค่าลดลง เมื่อควบคุม	ระดับการศึกษา	
ตัวแปรการเปิดรับสื่อมวลชน	ฐานะทางเศรษฐกิจ	
	ตัวแปรที่ควบคุมคือ	
	การเปิดรับสื่อมวลชน	
5. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน	ทุกตัวแปร (การ	ความทันสมัย
สามารถอธิบายความทันสมัยของ	ติดต่อกับสังคมภายนอก	
ประชาชนได้ดีที่สุด	เพศ อายุ ระดับการศึกษา	
	ฐานะทางเศรษฐกิจกับการ	
	เปิดรับสื่อมวลชน)	

นิยามศัพท์

1. **พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)** หมายถึง ความบ่อยครั้งในการฟัง การดู การอ่านข่าวสาร รวมทั้งระยะเวลาในการฟัง ดู และอ่านข่าวสารแต่ละครั้ง จากสื่อมวลชน 4 ประเภท คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน และนิตยสาร

2. การติดต่อกับสังคมภายนอก (Cosmopolitaness) หมายถึง ความบ่อยครั้งในการเดินทางไปต่างอำเภอ ต่างจังหวัด เมืองหลวงและต่างประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การติดต่อกับสังคมภายนอกนี้วัดจากค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เดินทางไปในพื้นที่ที่มีความเจริญในช่วงระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา

3. ความทันสมัย หมายถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ซึ่งได้แก่ ค่านิยมทางสังคม ซึ่งแสดงถึงความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จของบุคคลในสังคมนี้ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การรู้จักวางแผน การเสี่ยงในการทำงาน การคำนึงถึงเวลา และการเห็นว่างานเป็นสิ่งสำคัญ

4. ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง การวัดระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยศึกษาจากจำนวนสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน รวมทั้งรายได้ของครัวเรือน

5. ประชาชน หมายถึง ประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณา การวางแผนพัฒนาประเทศในระดับบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากความทันสมัยของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนการสื่อสาร อันเป็นการเสริมให้ประชาชนมีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

3. สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนา จังหวัดฉะเชิงเทราให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการสำหรับสาขาวิทยาศาสตร์-พัฒนาการ และการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป